

Регіональні 5(12)2000 ПЕРСПЕКТИВИ

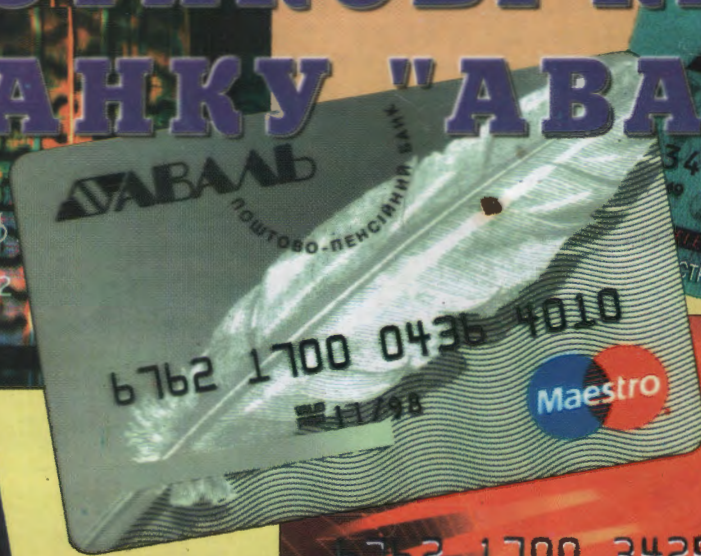
НАУКОВО - ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ • 22631

СТАБІЛЬНИЙ ТА НАДІЙНИЙ
АВАЛЬ
АКЦІОНЕРНИЙ ПОШТОВО-ПЕНСІЙНИЙ БАНК

ПЛАСТИКОВІ КАРТКИ БАНКУ "АВАЛЬ"

**ЗРУЧНО КОЖНОМУ
ЗРУЧНО КОЖЕН ДЕНЬ**

Отримати додаткову інформацію та подати заяву
на одержання картки Ви можете в усіх філіалах і дирекціях
АППБ "Аваль" - на всій території України

Довідникова служба банку в Києві: 296-92-94, 296-92-34
в Полтаві (05322) 7-22-66

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 22631

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

**Регіональні
Перспективи**

Жовтень 2000 р., № 5 (12)

Видається з листопада 1997 р.

Виходить щоквартально.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ 2797, видане
4.09.1997 р. Міністерством
інформації України.**Редакційна рада:**

В.В. Гришко – доктор економічних наук, заступник голови Полтавської облдержадміністрації – начальник управління економіки і власності; **В.О. Дорохін** – ректор Полтавського кооперативного інституту, професор; **В.М. Матицин** – голова правління фінансово-промислової компанії "Укртатнафта"; **О.Г. Онищенко** – ректор Полтавського державного технічного університету ім. Ю. Кондратюка, доктор технічних наук, академік, голова ради ректорів вищих навчальних закладів Полтавського регіону; **В.І. Пила** – доктор економічних наук, професор, завідувачий відділом регіональної політики Науково-дослідного економічного інституту Міністерства економіки; **О.В. Третьяков** – ректор Інституту економіки і нових технологій, професор, академік Української академії наук національного прогресу; **В.В. Фінагін** – професор, доктор економічних наук, заступник директора Інституту економіко-правових досліджень НАН України (Донецьк).

Редакційна колегія:

А.В. Базиліук – доктор економічних наук (Київ); **Г.В. Балабанов** – доктор географічних наук (Київ); **А.П. Голюков** – доктор географічних наук (Харків); **В.П. Дубіщев** – доктор економічних наук (Полтава); **І.М. Дудник** – доктор географічних наук (Полтава); **Т.С. Клебанова** – доктор економічних наук (Харків); **К.Р. Курбанов** – доктор технічних наук (Кременчук); **І.А. Маркіна** – кандидат економічних наук (Полтава); **С.С. Ніколенко** – доктор економічних наук (Полтава); **В.М. Московкін** – доктор географічних наук (Харків); **В.Ю. Некос** – доктор географічних наук (Харків); **Т.М. Померанцева** – кандидат технічних наук (Київ); **Д.М. Стеченко** – доктор економічних наук (Київ); **О.Г. Харічкін** – кандидат економічних наук (Кременчук); **О.С. Чмир** – кандидат економічних наук (Київ).

© Назва, концепція, зміст і дизайн журналу "РП" є інтелектуальною власністю Асоціації "Перспектива" і охороняється законом про авторські і суміжні права.

Матеріали друкуються мовою оригіналу.

При передруці посилання на журнал "РП" обов'язкове.

Головний редактор О.А. Палант.

Випусковий редактор В.М. Благодирьов.

Літредaktor О.О. Палант.

Верстка А.В. Міщенко.

Коректор Т.М. Дубина.

Здано до набору 24.09.2000 р. Підписано до друку 2.10.2000 р.
Формат 64x80 1/8. Ум.-друку. арк. - 20,7. Обл.-вид. арк. - 27,0. Наклад на замовлення.

Адреса редакції: Кременчук-2, 39602, вул. Павлова, 10, кв. 4.
Тел./факс: (05366) 5-23-61. E-mail: region@cruizer.poltava.ua.

Підготовлено до друку і видано Асоціацією "Перспектива". Надруковано
ТзОВ Поліграфічний центр "Скайтек": Полтава, вул. Фрунзе, 153.
Замовлення №

За точність цифр, географічних назв, власних імен, бібліографії, цитат та іншої інформації відповідає автор. Думка редакції не завжди співпадає з точкою зору авторів.

Частина тиражу розповсюджується безкоштовно.

АСОЦІАЦІЯ "ПЕРСПЕКТИВА"
КРЕМЕНЧУК

ЗМІСТ

Україна і світове господарство

3 **Бровков С.М.** Еволюція світового господарства в аспекті динаміки глобалізаційних процесів.

4 **Шевчук В.О.** Концептуальні засади прогнозування й аналізу впливу діяльності СП та ТНК на економічну безпеку України.

5 **Рішар Мушиньски.** Український закон про бухгалтерський облік сприяє діалогу між українськими підприємствами та підприємствами Європейського Союзу.

6 **Руденко Л.В.** Аналіз впливу діяльності спільних та багатонаціональних компаній на фінансово-інвестиційний ринок України.

12 **Пазиніч О.В.** Діяльність спільних підприємств з іноземними інвестиціями в Україні.

14 **Ринейська Л.С.** Вплив діяльності багатонаціональних компаній на інвестиційний ринок України.

15 **Глазунова О.С.** Шляхи розширення транснаціональних корпорацій.

17 **Безрукова Н.В.** Розвиток пострадянських ТНК: економічні та правові проблеми.

19 **Виходцев О.Г.** Інтернаціоналізація кризових явищ і процесів у ринковій економіці.

22 **Педченко Н.С.** Моніторинг конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку.

24 **Скрипник М.І.** Деякі аспекти стимулювання зовнішньоекономічної діяльності підприємств у векторі інвестиційної політики України.

Фінанси, грошовий обіг і кредит

26 **Дубіщев В.П., Волкова О.В.** Позиція регіону в багаторівневій системі фінансових відносин.

30 **Савченко В.Ф.** Інвестиційні можливості банківської системи та проблеми їх ефективного використання в державі і регіоні.

34 **Кривцун Л.А.** Злиття і поглинання акціонерного капіталу.

36 **Онищенко В.О.** Оцінка факторів інвестування на регіональному рівні.

40 **Кизим М.О.** Механізм організації крупномасштабних економіко-виробничих систем.

42 **Чижевська М.Б.** Фінансове дерегулювання і офшорна діяльність та їх вплив на доларові грошові потоки і монетарну політику в перехідних економіках.

Кількісні методи в економіці

46 **Баженов В.К., Покотилова В.І., Волько О.В.** Вплив еластичності попиту на ефективність підприємства.

48 **Валентинов В.А.** Генерація і класифікація економічних моделей.

51 **Баришенська В.Г.** Нечіткі моделі комп'ютерної підтримки прийняття управлінських рішень.

54 **Кононова К.Ю.** Моделі оцінки ефективності запровадження інвестиційно-інноваційних проєктів.

Економіка галузей господарства

57 **Волошин А.М., Верига Ю.А.** Реформування діяльності споживчої кооперації – запорука її розвитку.

59 **Гончаренко В.В.** Вплив зарубіжної технічної допомоги на відродження кредитної кооперації в Україні.

ся одна гривня пайового внеску).

Першочергово задовольняються заявки про збільшення часток тих пайовиків, які беруть участь у формуванні фінансових ресурсів служивчого товариства, споживспілки їх підприємств, об'єднань.

Розмір закріпленої за пайовиком частки в майні споживчого товариства може бути збільшений згідно з його заявою на суму надбавки пайових внесків (крім обов'язкових), сплачених до 1 січня 1992 р.

Закріплення за пайовиком, який пройшов Всеукраїнську перереєстрацію члена споживчих товариств на 1 січня 2000 р., частки в майні споживчого товариства і споживчих товариств здійснюється в грошовій формі після сплати пайових внесків для участі в Програмі завершення розмежування і закріплення власності в споживчій кооперації України (далі - пайових внесків) за таких умов (табл. 2).

Стаж членства або роботи в споживчій кооперації визначається у порядку, встановленому нормативними актами Укоопспілки, зокрема Положенням про організацію пайового господарства в споживчій кооперації України та примірним Положенням про матеріальне і соціальне забезпечення працівників споживчої кооперації України.

Загальні збори (збори уповноважених) пай-

овиків можуть здійснювати тільки ті пайовики, які вносили пайові внески до 1 січня 1992 р. і не мали заборгованості за пайовими внесками.

- пайовики, які вносили пайові внески до 1 січня 1992 р. і не мали заборгованості за пайовими внесками;
- особи, які зазнали репресій на території України і визнані згідно з Законом України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» реабілітованими;
- ветеранам праці;
- особам, які зазнали репресій на території України і визнані згідно з Законом України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» реабілітованими.

Героям Радянського Союзу, Героям Соціалістичної праці, нагородженим орденами Слави трьох ступенів;

- відмінникам споживчої кооперації;
- ветеранам праці;
- особам, які зазнали репресій на території України і визнані згідно з Законом України «Про реабілітацію жертв політичних репресій в Україні» реабілітованими.

Загальні збори (збори уповноважених) пайовиків можуть встановлювати зазначені пільги і для інших категорій пайовиків. Пайові внески сплачуються, як правило, рівними частинами щомісячно, щоквартально або достроково згідно з відповідним договором. Вони викорис-

туются на покриття витрат на проведення загальних зборів пайовиків.

Пайовий сертифікат на володіння, розпорядження і користування закріпленою часткою в майні споживчого товариства, підприємства видається пайовику після повної сплати ним пайових внесків в установленних розмірах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 р. // Вісті центральної спілки споживчих товариств. - 1993. - № 32 - С. 4-5.
2. Матеріали XVII з'їзду споживчої кооперації України. - К.: Укоопспілка, 1999. - 186 с.
3. Бабенко С. Споживча кооперація: реальність і домисли // Урядовий кур'єр. - 2000. - № 138. - С. 6. - 1 вересня.
4. Програма завершення розмежування і закріплення власності в споживчій кооперації України (Укоопспілки). Проект.
5. Основні показники господарсько-фінансової діяльності підприємств і організацій системи Укоопспілки за I півріччя 2000 року. - К.: Укоопспілка, 2000. - 92 с.

ВПЛИВ ЗАРУБІЖНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ НА ВІДРОДЖЕННЯ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

В.В. Гончаренко, кандидат економічних наук.
м. Полтава.

Процес відродження кредитної кооперації в Україні розпочався з ініціативи української діаспори США та Канади. Під час візиту на початку 1992 р. до США та Канади тодішній голова Верховної Ради Л. Кравчук ознайомився з діяльністю та соціально-економічним значенням кредитних спілок - організацій фінансової самопомогі населення на кооперативних засадах. Потім на запрошення Верховної Ради до України прибула делегація представників української діаспори США і Канади, Всевітньої ради кредитних спілок (WOCCU - World Council of Credit Unions) та Канадської кооперативної асоціації (CCA - Canadian Co-operative Association). Їх місією було вивчення громадської думки та можливостей відродження кредитних спілок у нашій державі.

У червні 1992 р. до України прибула друга делегація представників українських кредитних спілок США, Канади та Австралії. Вони виїхали в різні регіони України з метою проведення роз'яснювальної роботи серед населення та пропаганди ідеї кредитної кооперації. Після тижневих зустрічей в регіонах члени делегації повернулись до Києва і провели "круглий стіл", куди запросили засоби масової інформації та всіх зацікавлених осіб. Під час цієї зустрічі був сфор-

мований Національний оргкомітет з відродження руху кредитних спілок в Україні, до якого ввійшли представники різних регіонів. Комітет розпочав активну роботу по пропаганді цієї ідеї.

Після повернення з України активісти української діаспори стали активно лобювати питання надання технічної допомоги відродженню кредитних спілок в Україні. Представники Української кооперативної ради Канади (УКРК), яка об'єднує 22 кредитні спілки української діаспори, що діють в Канаді, звернулись до канадського уряду з поданням щодо відкриття Програми технічної допомоги. Аналогічне звернення від Централі українських кооперативів Америки (ЦУКА), до якої входять 28 кредитних спілок української діаспори США, було направлено до американського уряду.

В цей час в Україні на основі законодавчих актів США та Канади за дорученням Л. Кравчука був розроблений та винесений на розгляд Верховної Ради проект Закону "Про кредитні спілки". 14 жовтня 1992 р. він був прийнятий у першому читанні, але в лютому 1993 р., внаслідок політичного протистояння у Верховній Раді, у другому читанні був відхилений. Виступи окремих депутатів та результати голосування

свідчили про те, що більшість народних обранців не зрозуміли соціально-економічної природи та значення цих спілок для українського народу.

У травні 1993 р. уряд Канади під наполегливим впливом української діаспори затвердив Програму технічної допомоги розвитку кредитних спілок в Україні. У вересні 1993 р. аналогічний проект схвалив уряд США. Обидва проекти передбачали виділення кількох сотень тисяч доларів на надання технічної допомоги відродженню цих спілок в Україні.

Зважаючи на те, що українська діаспора США та Канади зробила все можливе для відродження в Україні організації фінансової самопомогі населення, а з боку Верховної Ради не було достатнього розуміння важливості цього процесу і не були створені належні законодавчі умови, Президент України Л. Кравчук 20 вересня 1993 р. своїм указом затвердив "Тимчасове Положення про кредитні спілки в Україні". В контексті цього указу Національний банк України 7 лютого 1994 р. затвердив Типовий Статут кредитної спілки. Таким чином була створена необхідна юридична база для початку їх відродження в Україні.

Після цього процес створення кредитних спілок став набувати реальних рис. Почали з'являтися перші

з них у Києві були відкриті представництва Всеукраїнської ради кредитних спілок (ВООССУ) та Канадської кооперативної асоціації (ССА), які розпочали реалізацію відповідно американського та канадського проектів технічної допомоги розвитку спілок в Україні. Їх партнерами були кредитні спілки української діаспори США та Канади. У червні 1994 р. 28 кредитних спілок із 17 областей України заснували Національну асоціацію кредитних спілок України (НАКСУ). В листопаді 1994 р. Національна асоціація кредитних спілок України була прийнята повноправним членом Всеукраїнської ради кредитних спілок. У квітні 1995 р. при НАКСУ за фінансової підтримки ООН був створений Навчально-методичний центр для навчання лідерів та працівників спілок. У вересні - НАКСУ спільно із міжнародною страховою компанією CUNA Mutual Group заснували спільну страхову компанію "Фортеця" для надання страхових послуг українським кредитним спілкам та їхнім членам. В цьому ж місяці при НАКСУ для обслуговування спілок був створений сервісний центр, якому українські кредитні спілки США передали міні-типографію "Rizo". Кредитно-кооперативний рух в Україні відроджувався, організовувався та міцнішав.

Реалізація ініційованих українською діаспорою короткотермінових проектів технічної допомоги розвитку кредитних спілок в Україні була визнана успішною, тому уряд США в квітні 1996 р. прийняв рішення про продовження Програми технічної допомоги до вересня 1998 р., додатково виділивши на це ще майже 1 млн. доларів США. Аналогічне рішення в квітні 1996 р. прийняв уряд Канади, розпочавши другу фазу проекту, розраховану на 5 років, виділивши на це 3,4 млн. канадських доларів.

Американський та канадський проекти технічної допомоги розвитку кредитних спілок в Україні мали різну орієнтацію. Американський орієнтувався на роботу на національному рівні - підтримка Національної асоціації, вдосконалення законодавства, створення комп'ютерної програми для спілок, технічна підтримка окремим з них та відпрацювання операційних стандартів тощо. Канадська програма передбачала роботу на низовому рівні - виявлення ініціативних груп та існуючих кредитних спілок, створення 20 "моделей" та 80 "змодельованих" спілок, надання їм технічної допомоги, проведення навчальних семінарів тощо.

Таким чином, в 1996 р. кредитні спілки України, завдяки зарубіжній технічній допомозі, отримали шанс для досить швидкого розвитку. Але, на відміну від Польщі, де за два роки при міжнародній підтримці була побудована потужна кооперативна фінансово-кредитна система самопомоги населення в Україні цього не сталося через ряд об'єктивних та суб'єктивних причин.

Зарубіжна допомога - як ліки. А ліки, як відомо, можуть давати різні результати. В одних випадках відбуваються позитивні зрушення і настає покращення, в інших - не спостерігається ніяких змін, а в окремих випадках настає погіршення. Все залежить від бажання та професіоналізму того, хто лікує.

Так і з зарубіжною допомогою. Результати проекту залежать від поставленої мети та особистих якостей людей, що беруться на місях за їх реалізацію. Тому після одних проектів залишається відчутний позитивний результат. Це - "проекти розвитку". Але є й "проекти проїдання", спрямовані на "допомогу допомагаючому". Не секрет, що сьогодні окремі проекти в Україні закінчуються нічим: гроші потрачені, а результат нульовий або близький до нього. Складається вра-

ження, що результати реалізації проекту з самого початку нікого не цікавили. Головне - процес (витрачання грошей на потреби реалізаторів проекту: фантастична заробітна плата, офісне обладнання, євро-ремонт, автомобілі тощо) та гарні звіти для організації-донорів.

Сьогодні можна стверджувати, що українським кредитним спілкам дуже не повезло із зарубіжною допомогою. Кошти, виділені урядами США та Канади на підтримку цього руху в Україні, були використані менеджерами цих проектів з надзвичайно низькою ефективністю. З самого початку між двома проектами розпочалась нездорова конкуренція за вплив на українські кредитні спілки. Згодом відбулась самоізоляція проектів від національного руху кредитних спілок і концентрація роботи лише з обмеженою групою "обраних". Це призвело до певного розколу в українському кредитно-кооперативному русі, нерівномірного розподілу та малоефективного використання ресурсів, спрямування проектів на виконання "своїх" завдань, а не на вирішення проблем національного руху кредитних спілок.

Із виділеного мільйона доларів американський проект потратив сотні тисяч на розробку і впровадження комп'ютерної програми та аналітичної системи (і це при відсутності стандартів діяльності кредитних спілок!), на розробку проекту закону (який був розроблений ще в 1992 р.), на американських консультантів та на інші потреби, які не були актуальними для українського кредитно-кооперативного руху. Коли представників групи моніторингу інформували про неефективність менеджменту проекту - фахівці із США проводили перевірки, які закінчувались висновками про позитивну роботу. І лише після того, як всі кошти були витрачені, - американська сторона визнала помилки в управлінні проектом.

Гарною була й початкова мета канадського проекту: "За 5 років, до 2001 року, створити в Україні розвинуту мережу із 100 кредитних спілок, фінансово сильних та технічно добре обладнаних". Завдання було простим і зрозумілим: певну частину із виділених урядом Канади для українського кредитно-кооперативного руху 3,4 мільйона канадських доларів необхідно було спрямувати на технічне оснащення та фінансовий розвиток українських кредитних спілок. Прості підрахунки показують: якщо б кожній кредитній спілці було надано 3000 доларів технічної допомоги на придбання обладнання і 5000 доларів фінансової допомоги на розширення фінансово-кредитних операцій (навіть з поверненням через 3-4 роки), то для 100 кредитних спілок України і виконання поставленого завдання необхідно було використати 800 тисяч доларів (23%) від бюджету проекту. До цього незначна сума коштів на рекламу такої акції в засобах масової інформації додала б до вже існуючих сотні нових ініціативних груп. При цьому 500 тисяч наданої спілкам фінансової допомоги могли б повернутись вже на третій-четвертий рік реалізації проекту і могли б бути спрямовані на створення стабілізаційного фонду та централі для українських кредитних спілок. Так заходи дозволили б за кілька років створити міцну фінансово-стабільну систему кредитних спілок. Але цього не сталося. Кевендітто канадською Програмою помилково рвенте технічно і фінансово не допомагати маленьким кредитним спілкам (а такими була переважна більшість українських спілок), а обмежитись підтримкою лише тих, які самостійно досягли значного розвитку. При цьому канадська Програма встановила такі "правила допомоги", згідно з якими отримати її могли лише кілька сильних спілок. Таким чином, більшу частину бюджету ка-

надського проекту "зів" сам проект.

Але ситуацію, що склалась із зарубіжною допомогою розвитку кредитних спілок в Україні, не можна оцінити однозначно. Наприклад, допомога ООН навчально-методичному центру НАКСУ дозволила пройти навчання та підвищення кваліфікації сотням працівників спілок. Завдяки українській діаспорі США та Канади здійснювалась фінансова підтримка діяльності НАКСУ, проведено стажування за кордоном лідерів спілок. Українська освітня Програма ринкових реформ, що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), видала брошуру про кредитні спілки тиражем 200 тис. примірників. На останньому році діяльності й канадська Програма підтримала створення при НАКСУ фонду технічної допомоги кредитним спілкам, програми "Старт" для фінансової допомоги починаючим кредитним спілкам, розпочала активну пропаганду ідеї кредитних спілок в засобах масової інформації (хоч це все треба було робити ще чотири роки тому!).

Слід відзначити, що зарубіжні проекти технічної допомоги мають суттєві фінансові вагелі впливу на розвиток української економіки. Тому від їхньої діяльності значною мірою залежить майбутнє розвитку нашої країни. В зв'язку з цим українська сторона у взаємодії з зарубіжними проектами технічної допомоги має займати активну і тверду позицію. Проекти, які не хочуть враховувати національні інтереси нашої держави, які не зважають на реальні потреби розвитку національної економіки, які прагнуть працювати лише за власними, встановленими самими для себе правилами, - не повинні мати можливостей здійснюватися в Україні. Адже значна частина коштів кожного зарубіжного проекту витрачається на потреби... того, хто допомагає. Країна, яка надає Україні допомогу, допомагає своїм громадянам, створюючи для них додаткові робочі місця. Україна має моральне право вимагати від них, щоб всі проекти зарубіжної технічної допомоги, в першу чергу, враховували її інтереси.

І ще один аспект допомоги. Будь-який зарубіжний проект - це впровадження певної економічної моделі, яка в умовах конкретної країни не завжди може бути найкращою. Наприклад, кредитні спілки - це північно-американська модель міського кредитного кооперативу. Але ця модель не є єдиною і найкращою. Відомі й інші ефективні моделі кредитних кооперативів, які започатковуються на основі кредиту, отриманого членами під солідарну відповідальність; моделі, які залучають кошти не тільки від своїх членів; кредитні кооперативи, які поряд з фінансовими здійснюють й товарні операції тощо. Тому в Україні необхідно впроваджувати різноманітні моделі кредитної кооперації, адаптуючи їх до реальних потреб нашої економіки. Цьому може значною мірою допомогти зарубіжна технічна допомога та накопичений досвід інших країн.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончаренко В.В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика - К.: Наукова думка, 1997. - С. 182-186.
2. Відродження кредитівки // Урядовий Кур'єр. - 1992. - № 25.
3. Висник кредитних спілок // Інформаційний бюлетень правління Національної асоціації кредитних спілок України. - 1995. - № 1.
4. Висник кредитних спілок // Ювілейний випуск. - 1996. - С. 27.
5. Гончаренко В.В. Кредитна кооперація. Форми економічної самопомоги сільського і міського населення у світ та в Україні. - К.: Глобус, 1998. - 330 с.